

EKSKLUZIVNO

**GLOBUS PRVI DONOSI SNIMKE
NAJVAŽNIJEG KULTURNOG
PROJEKTA U HRVATSKOJ**

**Apoksiomen
se vratio kući**

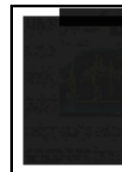
**EKSKLUZIVNO
GLOBUS PRVI
DONOSI SNIMKE
TRENUTAČNO
NAJVAŽNIJEG
KULTURNOG
PROJEKTA U
HRVATSKOJ**

KAKO SE APOKSIOMEN VRATIO KUĆI

Nakon turneje po svijetu Apoksiomena su po povratku kući u Mali Lošinj dočekale čak i suze. Za desetak dana otvara se i njegov novi dom, Muzej Apoksiomena, koji potpisuje Idis Turato. "Ovo je bio vrlo emotivan projekt", kaže ovaj riječki arhitekt koji je i jedan od autora projekta Rijeka - Europska prijestolnica kulture

PIŠE PAVICA KNEZOVIĆ BELAN | SNIMKE MAJA BOSNIĆ I IVAN DOROTIĆ

U lipnju će biti točno 20 godina kako je belgijski turist Rene Wouters u podmorju otočića Vele Orjule, na dubini od 45 metara pronašao kip Apoksiomena koji je tri godine kasnije i izvučen na površinu. Ovaj prekrasni, navodno tek 16-godišnji dječak, star više od 2000 godina, u međuvremenu je postao šutljivi hrvatski ambasador; bio je izložen u Louvreu, Los Angelesu, Firenzi, Londonu, Ljubljani... I sada je napokon došlo vrijeme da se vrati doma. Dugoočekivani Muzej Apoksiomena u Malom Lošinj u službeno će otvoriti hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović 30. travnja. Muzej je smješten u Palači Kvarner na Lošinjskoj rivi, a gradske vlasti, baš kao i autor muzeja, riječki arhitekt Idis Turato, sve u vezi s Apoksiomenovim novim stanom uspjeli su sačuvati pod velom tajni. Sve do sada...

Turato je na natječaju za muzej pobijedio još 2009. godine sa svojim tadašnjim arhitektonskim partnerom Sašom Randićem. U međuvremenu je njihova poslovna suradnja prestala, a daljnju izvedbu i realizaciju Muzeja nastavio je voditi Turato.

TREĆA GENERACIJA Idis Turato jedan je od najzanimljivijih hrvatskih arhitekata. Njegove kuće "Nest and Cave" i vila Gumno, obje na sjevernom Jadranu, dojmile su hrabrom igrom volumena, betonskom jednostavnošću, bez suvišnog cifranja. No, podjednako zanimljivi su i njegovi javni objekti poput trga i sportske dvorane na Krku dovršeni 2014. godine. Ovaj 51-godišnji arhitekt već je treća generacija s tim zvanjem u svojoj obitelji; arhitekturom su se bavili i njegova otac i djed. Profesor je na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu i Splitu, a godinu dana predavao je i u Beogradu. Posao mu je opsesija; kaže za sebe da je izvrsno organiziran jer kako bi inače drukčije uspijevao stalno biti na putu; od jednog fakulteta do drugog, od jednog projekta do trećeg, četvrtog...

U razgovoru je Turato uvijek bujica informacija ali i emocija. Tako kaže da muzej na Lošinj za njega ima posebnu emotivnu težinu baš kao i činjenica da je njegova rodna Rijeka pobijedila u natječaju za Europsku prijestolnicu kulture. Naime, uz Ivana Šarara, Slavena Tolja, Olivera Frljića i Mani Gotovac Turato je autor koncepta Rijeke - Europske prijestolnice kulture.

Sedam godina od pobjedničkog projekta do dovršene realizacije. Je li to mnogo ili malo za neku javnu građevinu, zanimalo nas je na početku našeg razgovora.

SEDAM GODINA JE PROŠLO OD NATJEČAJA DO ZAVRŠETKA MUZEJA. TURATO KAŽE DA JE DOBRO ŠTO JE ARHITEKTURA TAKO SPORA. "PROJEKT SE TIJEKOM GODINA MIJENJAO I ČINI MI SE DA JE ISPAO BOLJI NEGO ŠTO JE BIO NA STARTU"

APOKSIOMEN JE NAJVAŽNIJI
 Mladić star više od 2000 godina vratio se prije desetak dana na otok gdje će provesti ostatak života. Doček je bio emotivan

"Davno su arhitekti rekli da je glavni minus kod arhitekture to što je ona spora, no meni se to čini dobrim. Danas, kada se sve tako ubrzalo, mislim da je dobro što neke stvari trebaš raditi sa strpljenjem, predanošću, velikim fokusom.... Muzej Apoksiomena je projekt koji se mnogo mijenjao i zapravo mi je drago što je bio tako naporan. Da smo ga napravili odmah, ne bih bio tako zadovoljan kao danas jer s idejama koje smo imali onda i realizacijom koju imamo danas - čini mi se da je projekt daleko bolji. A najvažnije je što je tijekom vremena lo-

kalna zajednica prigrllila Apoksiomena kao svoju najvažniju stvar. Sad se na Lošinj po Apoksiomenu zove sve - hotel, masaža, pizza, pod morem je i kopija Apoksiomena oko kojeg se može roniti... Kada je nekidan kip Apoksiomena napokon stigao na Lošinj, neki ljudi su plakali. Čini mi se da je danas rijetkost raditi nešto tako emotivno", objašnjava Turato dok s njim razgovaramo u njegovu omiljenom zagrebačkom kafiću, valjda najdražem lokalnu većine arhitekata u gradu, Sedmici u Kačićevoj ulici.

Projekt Muzeja Apoksiomena specifičan je po tome što je sačuvan okvir stare, postojeće zgrade Palače Kvarner. Ono novo se događa iznutra, u okviru čeličnog kaveza postavljenog unutar starih zidina.

"Projekt Muzeja Apoksiomena je kontradiktoran. Zbog čega? Prvo, zbog toga što je to muzej za samo jednu skulpturu, što nije baš uobičajeno. Znači, trebalo je arhitektu-

ANTIČKI KIP MLADIĆA OD 16 GODINA
 Belgijski turist je u podmorju otočića Vele Orjule pronašao kip prije 20 godina. Bile su potrebne još tri godine da on izađe van

rom dopuniti sam fenomen Apoksiomena. Užasno mi je drago što su konzervatori inzistirali da kuća mora ostati ona stara palača uz jednu iznimku – u jednom paragrafu je pisalo da se mogu rekonstruirati podovi, odnosno da se kuća iznutra može porušiti cijela. To je bilo pravo postmoderno stanje – radili smo novu kuću unutar stare”, kaže Turato objašnjavajući kako je unutrašnjost muzeja koncipirana poput yina i yanga, igre prostora i praznine.

25 MILIJUNA Priča o Apoksiomenu odvija se kroz šest soba, a u preostalim “prazninama” drugi su segmenti muzeja – uredi, soba za restauratore, a na samom vrhu i stepenasti lounge bar s otvorenom kupolom iz koje puca pogled na cijeli Lošinj.

“Jako mi se sviđa što se izvana ništa ne vidi. Mi danas živimo u vremenu spektakla i stoga sve kuće žele biti spektakularne. A ova kuća nije takva. Ona je tek iznutra

puna osebujnih rješenja i dojmljivih prizora. Ova kuća je namjerno rađena tako da izvana bude anonimna”, govori arhitekt s posebnim užitkom objašnjavajući kako je za unutarnji koncept bio posebno inspiriran Stanleyjem Kubrickom i njegovim filmom “Isijavanje”.

“Kubrick u tom filmu ima niz scena koje su prostorno vrlo specifične. Prepoznatljive su scene dječaka koji vozi bicikl u hodniku hotela, zatim prizor u crvenom zahodu, pa u smeđem baru, zelenoj kupaonici i na kraju labirint u parku. Kubrick kombinirajući

te prostore u gledatelju stvara specifične osjećaje. Sličan efekt sam i ja želio postići. Pa tako posjetitelj u muzej ulazi pokretnim stepenicama koje su valjda prve pokretne stepenice na nekom hrvatskom otoku. Prva soba je potpuno crna i ona je posvećena datacijama, jako je hladna i smrdi na gumu. Druga prostorija je soba za projekcije gdje se prikazuju filmovi o Apoksiomenu i ona je sva u tepihu koji kao da pokazuje podmorje, i to je vrlo psihodeličan prostor. Nakon toga se kroz crveni koridor dolazi do medijske sobe u kojoj smo pokušali pokazati gotovo sve što je u ovih 15-ak godina o Apoksiomenu rečeno i napisano, i to je, čini mi se, jednako uzbudljivo kao prva, znanstvena soba. Nakon toga dolazi drvena soba, izrađena od drveta masline. Želio sam tu upotrijebiti drvo specifično za ovo creško-lošinjsko područje. Namjera mi je bila da se posjetitelji u toj sobi osjećaju poput termita. Tu pokazujemo ostatke nadene u Apoksiomenu tijelu, biljke, koštice, a pričamo priču i o mišu koji je tamo živio. Otkriveno je, naime, da su u kipu, prije nego što je pao u more, živjeli glodavci. Nakon toga se dolazi do posljednje, potpuno bijele, apstraktne sobe u kojoj se nalazi Apoksiomen. Tu sam želio pak dočarati posljednju scenu iz Kubrickove Odiseje u svemiru – potpuno bijelu sobu s bijelim staklenim podom u čijoj je sredini monolit. Tu sobu su sašile Vanja Ilić i Branka Donassy.”

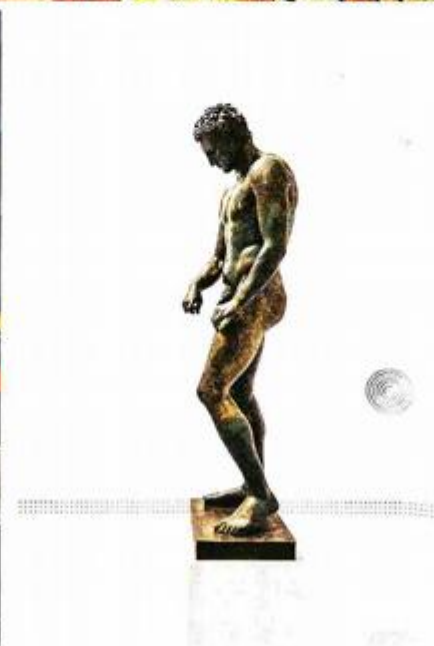
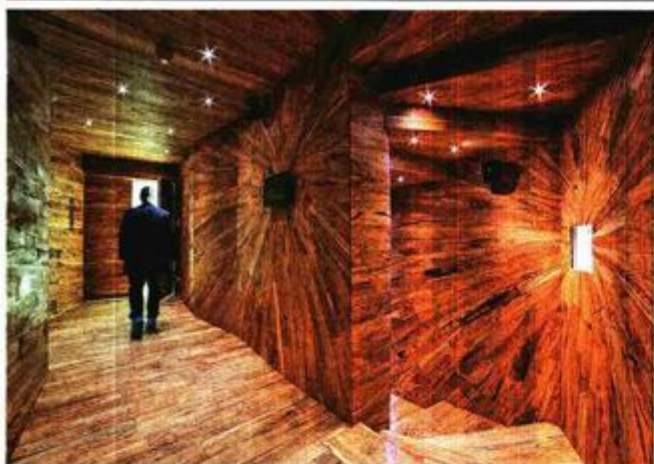
ČELIČNI KAVEZ Najzahtjevnije u realizaciji muzeja bilo je postavljanje unutarnje čelične konstrukcije koju su slagali unijevši dijelove preko krova. Kako Turato to obično i voli raditi, na poslu je angažirao lokalne radnike, varioce iz lošinjskih brodogradilišta. “Volim raditi s naturščicima, volim kada su stvari nepatvorene i samim time seksi. Unutarnja konstrukcija sastoji se od tri kilometra vara, ta čelična konstrukcija izgleda poput skulpture, unutrašnjosti nekog starog broda”, strastveno opisuje Turato. Muzej je koštao 25 milijuna kuna i lokalna zajednica se nada da će zbog njihova Apoksiomena ljudi dolaziti na njihov otok.

Graditi kuću za privatne klijente ili nešto od javnog značaja velika je razlika, pogotovo u emotivnom smislu ističe moj sugovornik. “Cijelo vrijeme sam imao veliku podršku glavnog konzervatora Ministarstva kulture Miljenka Domljana, gradonačelnika Lošinja Garija Cappellija i dogradonačelnice Ane Kučić. Važna osoba u projektu bila je i Iskra Karniš Vidović iz Hrvatskog restauratorskog zavoda koja je osmislila koncepciju stalnog postava Apoksiomena. To je bila

U SVIJETU SPEKTAKLA OVO JE ANONIMAN MUZEJ JER SE NALAZI U OKVIRIMA STARE PALAČE KVARNER NA RIVI. TEK SE UNUTRA VIDI ŠTO SMO NAPRAVILI, ČELIČNI KAVEZ KOJI SE SASTOJI OD TRI KILOMETRA VARA, KAŽE TURATO

PRIČA KROZ ŠEST SOBA
 Posjetitelji u muzej ulaze pokretnim stepenicama: prva je crna, znanstvena soba (lijevo), druga soba je psihodelična i prekrivena sagovima (dolje) pa se kroz crveni koridor ulazi u medijsku sobu (gore), nakon koje slijedi drvena soba (dolje lijevo) koja priča o mišu koji je živio u Apoksiomenu; Turato snimljen u lounge baru na vrhu muzeja (dolje lijevo)

vrlo intenzivna suradnja. Kad radiš javni objekt, nikad ne znaš kako će on proći. To je poput glazbenog albuma – ne znaš kako će ga publika prihvatiti. Kad radiš posebno pjesmu za nekoga, onda odmah imaš feedback”, objašnjava arhitekt kojem je osim gradnji kuća i razmišljanja o urbanizmu druga najveća strast glazba. Kad smo razgovarali prije dvije godine, sve se vrtjelo oko Queens of the Stone Age. Danas smo se našli na zajedničkom terenu – Kanyeu Westu, kojim smo oboje, iako odavno odrašli ljudi – fascinirani.

NOVI GRAD Ovo proljeće je posebno intenzivno za Turata. Jedan važan projekt je dovršio – Muzej Apoksiomena, a drugi počinje – Rijeka, Europska prijestolnica kulture. “Ovaj projekt mi je emotivno strašno važan, to više što je po mnogočemu upravo arhitektonski. Shvatili smo da Rijeku moramo ponovno izmisliti jer ona stara,

INSPIRACIJA MI JE BIO KUBRICK. BAŠ KAO U “ISIJAVANJU” I JA SAM POKUŠAO RAZLIČITIM PROSTORIMA STVORITI SNAŽNE OSJEĆAJE. PRIČA ZAVRŠAVA U BIJELOJ SOBI, GDJE JE KIP SAM, KAO MONOLIT U “ODISEJI”

radnička i rokverska Rijeka više ne postoji. To je mit. Čini nam se da je ovo zadnja prilika da se Rijeka ponovno izmisliti. A osim kulture, za to su nam potrebni i novi ljudi. Zato nam je glavna tema i bila migracije. Ne samo zbog aktualnih ratova i migracija već zbog toga što želimo da novi ljudi dođu kod nas. Možda baš upravo oni koji imaju problema. Mi želimo da oni dođu u naš grad kako bismo ga mogli ponovno smisliti. I zato naglasak u našem projektu nije bio na gradnji novih, glamuroznih projekata, nego na tome da se pokuša vratiti ljudima vjera u već postojeći grad. Cilj nam je tako kroz pet godina ne napraviti nove kuće, već laboratorij za istraživanje grada. I da u radu tog laboratorija sudjeluju svi, od znanstvenika do Roma iz Pehlina. Mi smo u našem projektu zapravo priznali da je Rijeka grad koji ima ogromni problem, da je to grad koji nitko neće. I mislim da je to komisija prepoznala i da smo zbog toga pobijedili”, s velikim uzbuđenjem objašnjava Turato, kojeg posebno veseli da će se na ovom projektu moći posvetiti nečemu što on naziva arhitekturom sustava te poentira dojmljivo. “Dugo, dugo nisam bio tako sretan kao kad smo dobili Europsku prijestolnicu kulture. Mislim da nam je to velika prilika da se okrenemo nekim novim temama.”